

še to ni zgodilo. Mestno oblastvo neče slovanskim jezikom dovoliti pravic v deželi navadnih jezikov. Ta pravica bi šla posebno češkemu jeziku, kajti že desetletja prebiva na stotine Čehov na Dunaji, ki v svojih rodbinah govorijo svoj materni jezik. Če je v Ljubljani mesto moralo osnovati nemške šole za dobrih štiri tisoč Nemcev, mej katerimi je mnogo le umetno napravljenih, bilo bi pač pravično, da se na Dunaji za sto tisoč Slovanov tudi osnujejo javne ljudske šole.

Pomisliti je pa tudi, da je Dunaj prestolno mesto velike mnogojezične države. Na Dunaj se stekajo davki iz vseh dežel, torej tudi mnogo slovanskega denarja. Da se je dunajsko mesto tako razvilo, za to ima zahvaliti vse avstrijske narode. Zaradi tega bi bilo le pravično in umestno, da Dunaj tudi spoštuje pravice vseh avstrijskih narodnostij. To je v državnem zboru omenil poslanec Laginja in mi mu v tem popolnoma pritrujemo.

Te dni je šlo za to, da se dunajskemu mestu dovoli več milijonov za prometne naprave. Pri tej priliki mislimo mi, da bi bilo umestno, da se bi bili vsi slovanski poslanci dogovorili, da bodo glasovali za zahtevane svote le s tem pogojem, da mesto dunajsko preskrbi potrebne šole za dunajske Slovane in sploh jim prizna narodne pravice. To bi bili morali seveda za časa naznaniti vladi, ki naj bi se bila pogodila z dunajskim mestnim oblastvom. Najbrž bi bili v tem oziru Slovane podpirali tudi nemški konservativci. Brez teh in brez Slovanov pa bi ne bila mogoča nobena večina za zahtevane prometne naprave. Dunajski mestni očetje bi se gotovo bili udali, kajti šlo je za več deset milijonov. Taka pridobitev bi pa bila za avstrijske Slovane večjega pomena, nego če vlada kaj stori za Prago ali kako drugo slovansko mesto. Ko bi slovanski živeli se bolj utrdili na Dunaji, v središču naše države, bi to močno vplivalo na vso našo notranjo politiko. Slovanstvo bi pridobilo vso drugo veljavo v državi, nego je pa ima sedaj. Potem bi polagoma prišli do faktične enakopravnosti, da bi Slovan v vseh krogih veljal ravno toliko kakor Nemec.

Žal da je razpor mej Slovani preprečil, da slovanski poslanci niso mogli izkoristiti si ugodnega trenutka. Posebno razmere mej Poljaki in Čehi niso take, da bi bilo mej njimi sedaj kako sporazumljenje mogoče, da skoro mej njimi ni misliti na nobena pogajanja. Ugoden trenutek je minul, in kdo ve, kdaj še zopet pride kaka taka priložnost. Mi le želimo, da bi iz sedanjega nevspeha Slovani posneli dober nauk in se polagoma sporazumejo o skupnem postopanju, da bodo bolje porabili bodoče priložnosti. Naši državnozborni poslanci naj pa tudi porabljajo svoj vpliv semtrtje za posredovanje mej raznimi slovanskimi strankami. Mi vemo, da je stvar težavna, ali če ne bodo imeli vspeha, bode jim pa v plačilo zavest, da so storili dolžnost svojo.

Politični pregled.

Državni zbor. — V seji dne 10. t. m. pričela se je, kakor smo že poročali razprava o vladni predlogi glede du-

najskih prometnih naprav. Posl. Kaftan pravi, da se še ni nobenemu mestu na ljubav toliko storilo, kakor se hoče z napominano vladno predlogo zljaj storiti mestu Dunaju. On ne zavida mesta Dunaja zaradi tega, vendar pa zahteva, da se tudi za Česko kaj stori. Glede naprav samih, zli se mu prenareditev dunavskega kanala v trgovinsko luko, nemogoča. Posl. Herbst povdarja veliko potrebo teh naprav. Posl. dr. Gessmann zatrjuje, da se bode z nameravanimi napravami pomaglo delavcem iz stiske. Posl. baron Kūbek smatra predloge za važne ne samo za Dunaj, ampak za vso državo. Trgovinski minister Bacquehem odgovarja na posamezna vprašanja in pojasnjuje načrt zakona glede teh naprav bolj podrobno in obljubuje, da se bode tudi za druge dežele kaj storilo v tem oziru, posebno povdarja, da bode vlada dobrohotno uvažala prošnjo mesta Prage. Tudi njemu se vidijo te naprave splošne koristi, povdarja, da bodeta obrtnost in trgovina imela mnogo dobička od teh naprav, da se bode začela nova doba za stolno mesto in da so vsled tega upravičene žrtve, katere bode doprinesla država. Posl. dr. Laginja sicer prisoji mestu Dunaju prednost in povdarja, da bi se predlogom ne upiral, ako bi se razmeroma tudi za druge kraje kaj storilo. Kot poslanec najsiromašnejše dežele isterske ne more glasovati za te predloge. V Istri ni niti potrebnih voznih cest. Prosi torej vlado, da naj kaj stori za zanemarjeno deželo.

V seji dne 11. t. m. se razprava nadaljuje. Poslanca princ Liechtenstein in dr. Lueger v daljših govorih razmotravata to, za mesto Dunaj preimnitno zadevo, se principijelno ne izožita proti vladnemu načrtu, vendar pa oba vlado pozivljeta, da naj pazi in strogo gleda na to, da bode v resnici priprosti delavski stan imel kak dobiček od teh naprav ne pa liberalni čifutski spekulanti. Posl. dr. Jaques povdarja posebno potrebo zveze posameznih kolodvorov in pravi, da mora vsak pravi Avstrijec glasovati za te predloge. Posl. Stalitz priporoča vladi, da naj tudi za Trst kaj stori. Trstu nedostaje potrebnih železniških zvez in pomoči mu je le z zgradbo železnice v Ščko. Lokoi n čez Ture. Posl. Pirquet povdarja, da je načrt za mestno železnico izvrsten in trdi, da je opozicija proti predlogom samo jezikovna. Ko še vladni zastopnik s-kejski načelnik Wittek zavrne nekatera očitjanja in posl. Kaftan vladnemu zastopniku glede načrtov za mestno železnico odgovarja in istega zavrača, se seja zaključi.

V seji dne 12. t. m. odgovarja grof Taaffe na razne interpelacije. Glede interpelacije posl. Špinčiča zaradi izgrediv privržencev italijanske stranke v Istri, pravi ministerski predsednik, da se je povsod pričela preiskava, kjer se je kaj zgodilo, da pa sicer te reči spadajo pred deželni zbor. Glede interpelacije posl. dr. Laginje o volitvi občinskega načelnika v Višnjaju pravi ministerski predsednik, da se vrše sedaj posvetovanja. Glede interpelacije posl. Špinčiča o strankarskem postopanju namestniškega svetnika Ellushegga v Poreču pravi Taaffe, da je ta prav nepristranski postopal. Tudi glede interpelacije posl. Periča o tej zadevi je grof Taaffe isto odgovoril. Na to prične se nadaljevanje razprave o prometnih zgradbah dunajskih. Posl. dr. Fuss je za predloge in pravi, da pri gospodarskih investicijah ni smeti štediti. Posl. Kozłowski v imenu poljskega kluba izjavlja, da bodo poljski poslanci glasovali za predloge ne samo iz strateških ozirov ampak tudi zaradi iskrenih simpatij do Dunaja. Posl. Kušar prosi vlado, naj stopi z državnim vojnim ministerstvom v dogovor, da se premestita ljubljansko preskrbovalno skladišče in vojaška bolnica na periferijo mesta, ker ti dve zgradbi ovirata razvoj mesta jako čutno. Posl. Exner priporoča predloge, katere bodo iz zanemarnjenega Dunaja naredile lepo, bogato, moderno mesto. Posl. Biankini opisuje žalostne razmere v Dalmaciji in kaže na nedostatnost prometnih naprav ondi. On je pripravljen vse dovoliti Dunaju, samo, da bi se za Dalmacijo in druge slovanske dežele tudi kaj storilo.

Ko še poročevalec dr. Russ pojasni nekatere ugovore preide se v podrobno razpravo. Na to se seja zaključiti.

V seji dne 14. t. m. stavi posl. dr. Ferjančič nujni predlog, naj vlada nemudoma da preiskati po povodnji prouzročene škode v dolinah pri Planini, Cirknici in Loži in za podporo prebivalstva takoj zahteva potrebnih kreditov. Predlog izročil se je budgetnemu odseku. Posl. Spinčič stavi predlog, da se naj o odgovoru ministerskega predsednika na interpelacije glede isterskih razmer, otvori debata. Predlog se ne vsprejme. Na to izroči finančni minister dr. Steinbach zbornici vladne predloge glede uravnave valute. Minister v daljšem govoru povdarja potrebo regulovanja valute, navaja nedostatke sedanje vrednote, pravi, da zato stopa ravno sedaj s tem predlogom pred zbornico, ker Ogerska teži na to in ker se zadeva le sporazumno z Ogersko da ugodno rešiti. Proti koncu izjavlja, da se je že od početka poslovanja kot finančni minister bavil s tem vprašanjem in je sedaj spoznal, da je vsako odlašanje te zadeve pomnožitev vsakojakih nevarnostij. Priporoča torej zbornici, da uvaža to stvar in odloči v korist domovine. Za tem prične se podrobna razprava v prometnih zgradbah dunajskih. Poročevalec dr. Russ zagovarja napravo dunavskega kanala. Konservativni posl. Dipauli predlaga, da naj se predlog glede dunavskega kanala vrne budgetnemu odseku. Posl. Suess pravi, da se zavže vsa predloga, če se vsprejme Dipaulijev nasvet. Posl. grof Fries za slučaj odklonitve Dipaulijevega predloga nasvetuje, da naj vlada premisli, kako bi bilo dunajske fekalije porabiti za kmetijstvo. Vladni zastopnik Wittek se poteza za dunavski kanal. Razprava o tem predmetu se na to prekine. Posl. dr. Laginja in tovariši interpelujajo ministerskega predsednika, kako posreduje, da pridejo v zmislu isterskega dežel. reda do Najvišje vednosti govori, govorjeni v isterskem dežel. zboru v hrvatskem jeziku in interpelacije do vlade in deželnega odbora, stavljene v istem jeziku, ko vse to ni zabeleženo v zapisniku. Poljski župan posl. Rizzi interpeluje vladu zaradi odpusta mnogih delavcev iz arzenala v Pulji. Seja se na to zaključiti.

V seji dne 17. t. m. poročal je posl. dr. Kathrein v imenu budgetnega odseka o nujnem predlogu dr. Ferjančiča in tovarišev, ki vladi priporoča, da naj nemudoma poizveduje o škodi, ki so jo povodnji napravile v nekaterih krajih na Kranjskem in na pomoč prihitijo poškodovanemu prebivalstvu. Poročevalec predlaga v imenu odseka, da je z ozirom na to, ker morajo občine in dežela najprve priskočiti poškodovancem na pomoč in še le tedaj država, če napominani faktorji tej nalogi niso kos, da je treba zadevo najprej preiskati in še le v slučaju potrebe dovoliti v to potrebni znesek. Predlog se vsprejme. Na to se je nadaljevala razprava o prometnih zgradbah dunajskih. Nižje-avstrijski poslanec Garnhaft poteguje se toplo za zgradbe, posl. baron Morsey pa zagovarja Dipaulijev predlog. Ko potem govorita še kot glavna govornika mladočeški poslanec dr. Kaizl proti in poljski poslanec Szczebanovski za, se po končni besedi poročevalca dr. Russa sprejme vsi vladni predlogi. Tudi točka glede zgradbe zbiralnih kanalov, h kateri je posl. Dipauli stavil preminjevalni predlog, je bila vsprejeta. Za Dipaulijev predlog glasovali so samo konservativci in Mladočehi. Točka, da naj se Dunavski kanal premeni v ladjišče, vsprejeta je bila s 189 glasovi proti 71. Proti so glasovali konservativci, Mladočehi in južni Tirolci. Pred zaključitvijo seje predlaga še posl. dr. Lueger, da naj se v prihodnji seji razpravljajo predlogi glede odpusta posl. Spinčiča. Posl. Plener se temu odločno protivi. Poslanca Kaizl in Pattai pa podpirata Luegerjev predlog, ki pa pri glasovanju pade z 71 glasovi proti 83 glasovom. Proti glasovali so levičarji in Poljaki.

Hrvatsko. — Deželni zbor se je zaključil in kmalu bodo nove volitve. Opozicija pri novih volitvah nima pričakovanih posebnih uspehov, ker ni jedina. Starčevići posebno

hudo rujejo proti zmerni opoziciji. Ta razpor je pa seveda le vladni stranki v korist. Sicer so se pa oblastvom dali taki ukazi, da bode volilna svoboda v precejšnji nevarnosti.

Češko. — Po deželi je veliko gibanje zaradi osnove okrajnega sodišča v Teplicah. Češke občine sklepajo proteste proti dotični vladni naredbi. — Dr. Rieger je naznanil predsedniku deželnega nadsodišča v Pragi, da ne bode naznanil novih članov za komisijo za razdelitev okrajev, ker je deželni zbor sklenil, da se sprava odloži. — Pri občnem zboru kmetske zveze se je sklenilo, da se mladočeški poslanci pozivljejo, da se pogode s Staročehi in konservativnimi veleposestniki, da bodo skupno se borili za obnovljenje češkega državnega prava. Ta sklep mladočeškimi poslancem ni po volji. Nekateri so bili na shodu in so takoj ugovarjali, ko se je to predlagalo. Vidi se torej, da Mladočehi ne marajo za skupno delovanje vseh strank.

Šlezija. — V Šleziji je sedaj razpisano mesto konceptnega uradnika pri deželnem odboru. Zahteva se znanje poljščine. Dosedaj deželni odbor pri razpisu se ni nikdar oziral na jezikovne sposobnosti prošnikov in tako pri deželnem odboru ni nobenega uradnika, ki bi poljski znal. Ta razpor kaže, da se razmere za Slovane v šleski deželni vpravi boljšajo. Čuti se, da je jeden deželni odbornik Slovan, zastopnik veleposestnikov je pa tudi bolj spravljivega duha. Nemški prenapetosti so se že takoj v začetku sedanje deželnozborne dobe bali, da ne bodo več sami gospodarili v deželnem zboru. Predlagali so, da se število deželnih odbornikov pomnoži za jednega, katerega bode volil ves zbor, da bodo potem Nemci imeli zanesljivo večino. Deželni odbor je bil to sklenil, ali njegov sklep ni dobil Najvišjega potrjenja.

Italija. — Italijanska ministerska kriza je rešena. Giolitti prevzame predsedništvo, Brin vnanje stvari, Bonacci pravosodje, Ellena finance, Pelloux vojno, Saint Bon mornarstvo, Genala javna dela, Lacava poljedelstvo, Martini poduk in Finochiaro Aprile pošto in telegraf. Političnega mnenja je novo ministerstvo bolj liberalnega. „Journal des Debats“ imenuje novo ministerstvo Crispijevo ministerstvo brez Crispija. Tudi je ta list mnenja, da se novo ministerstvo ne bode dolgo vzdržalo, temveč da pride v kratkem zopet kriza, po kateri bode zopet nastopil Crispi kot ministerski predsednik.

Nemčija. — Na Nemškem nameravajo vojni budget zvišati za 60 milijonov mark. V ta namen hočejo povečati davek na žganje. Temu se bodo pa nekateri veleposestniki močno upirali in dvomi se, kako se bo stvar završila.

Francija. — Na Francoskem zboruje te dni katoliški shod. Predsednik temu shodu poslal je ob otvoritvi posebno pismo na papeža. Sv. Oče v odgovoru na to pismo izraža svojo zadovoljnost na skupnem potezanju za versko svobodo, ob ednem pa se sklicuje na svoje zadnje pismo do francoskih škofov in priporoča postavodajno postopanje. — V Parizu zbran je bil te dni mejnarodni ženski kongres, na katerem se je ženstvo iz vseh dežel Evrope in Amerike posvetovalo o korakih, katere je storiti, da si ta stan pribori v javnem življenju iste pravice, kakor jih imajo moški. Na ta shod poslala je tudi Avstrija svoje zastopnice in bila je še posebej Češka vdeležena na tem kongresu po treh zastopnicah. — Francoska zbornica sešla se je ta teden v novo zasedanje. V prvi vrsti pečala se bole z dinamitardi in posl. Lavy misli interpelovati vladu, zakaj je zaprla toliko ljudi, samo za to, ker jih je sumila, da so anarhisti, četudi se je izkazalo, da z dinamitardi niso v nikakršni zvezi. — Radikalci so jeli zopet ruvati proti konservativcem in težko bo drugače, da se bode to ruvanje zaneslo tudi v zbornico.

Rusija. — Ministru vnanjih stvari, Giers-u se zdravje počasi boljša. Z ozirom na njegovo visoko starost je težko pričakovati, da bi še posel ministra sam opravljal. Za njego-

vega naslednika se imenuje grof Pavel Šuvalov, ki je precej naklonjen Nemcem.

Grško. — Volitve v narodno zbornico so končane. Delyannisova stranka propala je popolnoma in celo nekateri ministri te stranke niso voljeni. Zmagala je Trikupisova stranka, katera bo imela v zbornici tri četrtine sedež-v. Tako je po hudih bojih in nemirih vendar le podlegla protikraljeva stranka in zmagonosno prišla na krmilo stranka, kojoj vodijo misli kraljeve.

Obrtnija.

Lakota na Ruskem — posledica pokončevanja gozdov.

Našim čitateljem so znana žalostna poročila, katera prihajajo letos iz ogromnega ruskega cesarstva o silni lakoti, ki mori milijone in milijone pridnih državljanov. Ta strahovita šiba božja pa ni prišla nenadoma nad ubogo ljudstvo. Uže več let so postajali pridelki vedno slabši, letine zmiraj neugodnejše in letos je nesreča do vrhunca prikipela! Sedaj strada v pravem pomenu besede nad 30 milijonov ljudi in brezupne so vesti, ki dohajajo do nas iz onih žalostnih gubernij, po katerih se je naselila globoka pošast. Natančne preiskave po vzrokih te ogromne narodne nesreče so pokazale, da neugodno vreme ni v prvi vrsti krivo slabim letinam; krivo je napačno gospodarstvo, posebno pa — pokončevanje gozdov! Uže l. 1880 je Alfonz Thun, znani poznavatelj ruskih razmer, pisal o tej stvari in svaril Ruse pred pogubonosnimi nasledki brezmejnega pokončevanja gozdov. V svoji knjigi: kmetijstvo in obrt v Srednji Rusiji po odpravi nevoljstva (Leibeigenschaft) piše omenjeni potnik: „Leto za letom toži ljudstvo, kako se draži les za gorivo in stavbe. V nekaterih krajih velja kmetiča kurjava na leto 13—26 rubljev. V južno-ruskim stepah je bilo sicer gozda zmirom vrlo malo, a srednja Rusija je slovela po svojih krasnih gozdih. Sedaj je v malo letih opustošena od posestnikov, lesnih špekulantov in železnic. Razvoj železnic je temu opustošenju položil temelj. Dežele, ki so ležale prej daleč od železnice in plovni rek, niso imele kam z lesom. Sekanje in prevažanje se ni splačevalo. Ko so pa prišle železnice, jele so voziti les v daljne kraje, celo v zapadno Evropo. Velikim posestnikom so se tedaj vendar enkrat spolnile vroče želje, živeti jeden del leta v inozemskih razkošnih mestih in bahati se z ruskimi zlati. Te jim je dajal gozd. Prebrisani špekulantje so kupovali cele gozdne skupine, delali železnice in z njimi vozili gozdne zaklade izven dežele. Odkar so zgradili progo Moskva-Jaroslava, so zginili v teku 12 let skoro vsi gozdje gubernije moskovske.“

Znano je, kako hitro se posuši kraj, kateremu smo posekali gozde. Manjka mu senčnate gozdne strehe in vlažnih gozdnih tal, ki zadržujejo mokroto. Dež, ki pada na posekano zemljo, zgine hitro v tla, ker ga ne zadržuje z listjem pokriti in s koreninami prevlečeni gozdni svet, ali pa se brzo zbira v hudournike, potoke in reke,

ki drvé pogubno dalje in prepravljajo obdelana zemljišča. Zrak postane v takem kraju manj vlažen, ker veje le čez suhe travnike, njive in poljane. Zato se zmanjša množina dežja in suša se ponavlja dosti bolj pogostoma, nego poprej, ko so še zeleneli gozdje v okolici. Tako se je tudi l. 1891 zgodilo na Ruskem. Res da ni vsako leto pričakovati tolike suše, a v primeri s prejšnjimi časi se zdaj veliko bolj pogostoma ponavlja. To dokazuje neovrgljivo znanstvena preiskava. V jedni sami guberniji se je v teku zadnjih let posušilo 57 potokov, ki so poprej vedno dajali dovolj vode. Več plovni rek se je tako znižalo, da ne morejo ladije voziti po njih — vse le kot posledica opustoševanja gozdov.

Ko je bilo uže prepozno, je ruska vlada l. 1888 izdala zakon proti pokončevanju gozdov. Zato piše profesor Bogdanov: Pri vsakem koraku zadenemo na revne ostanke našega nekdanjega bogastva; povsodi vidimo sledove človeške roparske nature, na vseh krajih je organsko življenje na neodpustljiv način razdejano. Blagodejna zveza med gozdom, štepo in tekočo vodo je vničena. Okraj, kjer se nahaja naša sloveča črna prst, izgleda silno žalostno. Poprej velikanska, neizcrpna plodovitost, zdravo in blagoslovljeno podnebje, kakor navlašč vstvarjeno za setev in žetev, razširjeno in z ribami napolneno vodovje in krasne vodne ceste — sedaj povsodi opustošenje, kakor da bi bile sovražne tolpe gospodarile na tej blagoslovljeni zemlji. Živalstvo in rastlinstvo nazaduje, to hiranje pa spremlja človeška beda. Tako žalostno, brezupno sliko podaje danes moja domovina, ozemlje črne prsti, žitnica Ruske in cele Evrope — ko bi jo ne bilo uničilo brez-pametno gospodarstvo z gozdi.“

Obrtnijske raznoterosti.

Drateno steklo. Društvo za stekleno industrijo na Nemškem je na zadnji razstavi Rudečega križa v Lipsiji razstavilo razne steklene izdelke, ki imajo v sredi drateno mrežo. Vsled tega predmet ne počí z lepa in se tudi ne razleti. Drateno steklo je torej velike važnosti za kemijske posode, za steklene strehe itd.

Vrvi iz lipovega ličja. Na Francoskem delajo iz lipovega ličja vrvi; posebno v okraji Aube lupijo lipe, kakor pri nas hraste, ter porabljajo njihovo ličje za imenovane izdelke. Lubje leži 24 ur v vodi, potem odločijo ličje od lubja. Ličje suše dva dni, za to ga pa s pomočjo lesene stružnice spleto v tanke vrvi, ki imajo 2 do 3 centimetre v obsegu. Štiri take vrvice združene dajo navadno vrv.

Lipove vrvi so jako trpežne. V trgovino pridejo po 20 čevljev dolge. Izdelovanje 100 vrvi te dolžine stane 26 frankov.

Kmetijstvo.

Vreme.

Te dni smo čitali v nekem znanstvenem listu nastopne opazke nekega kmetovalca o vremenu: